

10 Years of „Szalkay” in 10 Minutes - What We Have Done So Far

HUNGARIAN LEPIDOPTEROLOGICAL SOCIETY

Gergely PETRÁNYI
Ádám KÖRÖSI

2nd December 2014. Laufen, Germany





*Szalkay József Magyar
Lepkészeteti Egyesület
Hungarian Lepidopterological Society*



- Founded in 2004 (18 members)

- Currently 100+ members

Honorary Presidential Members:

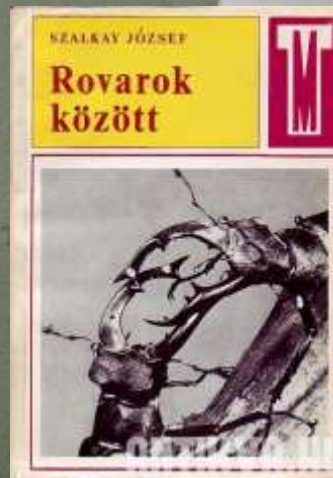
Dr. László RONKAY

Dr. Ladislaus RÉZBÁNYAI-RESER

Dr. Zoltán VARGA

- Current president:

Attila PÁL



SZALKAY JÓZSEF
1904-1986

Priorities:

- A Society serving the purposes of all Hungarian Lepidopterists and Lepidoptera
- Raising awareness of the importance of Butterflies & Moths
- Faunistic research
- Conservation-related research of protected species and habitats
- Knowledge sharing, publishing



Our re-constructed identification website : www. macrolepidoptera.hu

 macrolepidoptera.hu

**SZALKAY JÓZSEF**
MAGYAR LEPKÉSZETI EGYESÜLET



Főoldal Lepkék Hírek / Információk Szakirodalom Linkek Kapcsolat Bejelentkezés Regisztráció Magyar English Keresés

LEGFRISSEBB FELTÖLTÉSEK

**Cupido argiades**
(2014.06.26. 10:12:02)

**Polyommatus coridon**
(2014.06.26. 10:11:59)

**Argynnis pandora**
(2014.06.26. 10:10:59)

**Nymphalis xanthomelas**
(2014.06.26. 10:02:38)

**Pieris rapae**
(2014.06.26. 09:52:59)

**Vanessa atalanta**
(2014.06.26. 09:52:54)

**Macrothylacia rubi**
(2014.06.26. 09:52:22)

**Polygonia c-album**
(2014.06.26. 09:50:49)

**Mesotrosta signalis**
(2014.06.14. 23:13:07)

**Lasiocampa trifolii**
(2014.06.11. 10:46:09)

Köszöntjük honlapunkon!

„A lepidopterológus kényelmétlenül feszkelődött a fatörzsön, s érezte, hogy láthatatlan kezével a sora ebben a pillanatban terhet rak a vállára. – Én lepkész vagyok! Kicsaszony, - mondta kényszeredetten – ez a hivatásom és ezért vagyok itt, amint látja, a lepketfogóval. Vannak bizonyos lepkék, amelyeket csak bizonyos helyen, bizonyos időben és bizonyos évszakban lehet fogni. Egyébként rengeteg fajtájuk van. Linné még csak hétszáznyolcvan lepkefajról tudott, de Fabricius már a nappaliaknak hétszázkilencvennyolc fajtáját írta le. Berg, Referstein és Maassen rendszere pedig felőli a világ egész lepkéhadát. Szennink nyolcezerhatszáznegyven nappali lepkéja van a világon és ezek közül hatezerhatszáznegyvenet ismerünk. Az összes lepkéjaink száma meghaladja a százhuszezeret. De ez itt sok tekintetben túlhaladott álláspont már. Bátoran állíthatjuk, hogy kétszázezer fajta lepke él a világon. Ezeket számontartani és megismerni, ehhez kevés is az emberi élet...”

Rab Gusztáv – Éji lepke (1944)

Kedves Látogató!



Ez a honlap a Szalkay József Magyar Lepkészetű Egyesület gondozásában azért jött létre, hogy segítséget nyújtson a hazai fajok határozásához mind a lepkéket szerető, e rovarok iránt általában véve érdeklődő természetbarátoknak, mind a lepkék kutatásával foglalkozó, elhivatott „amatőröknek”, mind pedig az e tevékenységet hivatásszerűen végző szakembereknek.

A Szalkay József Magyar Lepkészetű Egyesület elsődleges célja a természet, s különösen a lepkék, illetve azok élőhelyeinek fenntartásához kapcsolódó tevékenységek ellátása, valamint a fajok sokféleségének megőrzését szolgáló természetvédelmi intézkedések érvényre juttatásának elősegítése. Az Egyesület e célok elérése érdekében

- Aktiv részvételre törekszik az országos és területi természetvédelmi programok kidolgozásában, valamint azok végrehajtásában.
- Önálló egyesületi kutatási programokat szervez és bonyolít le, továbbá javaslatot tesz a természetvédelem egyes – elsősorban állami - intézményeinek országos kutatási programok megvalósítására.
- A természet szeretetére, a természeti értékek megőrzésére irányuló szemléletformálást végez, valamint elősegíti a fiatal generáció környezettudatos nevelését az élővilág sokszínűségének fenntartása iránti felelősség hangsúlyozásával.
- A lepkék és élőhelyeik fennmaradását, illetve védelmét szolgáló tudományos eredményeket publikál, kiadványokat szerkeszt és jelentet meg.

Lepkefajok megőrzésére, továbbá egyes élőhelyek lepkéfaunájának formálódására irányuló kutatásokat végez.

Rendszertan Genus név Fajnév

NAPPALI LEPKÉK (DIURNA) »

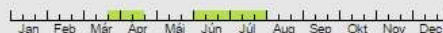
ÉJJELEI LEPKÉK (HETEROCERA) »

Nymphalis xanthomelas (Esper, 1781) - vörös rókaepe

« Nymphalis vaualbum | Polygonia c-album »

Alapadatok

Repülési idő:



Méret

55-65 mm

Tápnövény:

Fűzfélék, leginkább *Salix caprea* és *Salix alba*.

Természetvédelmi státusz:

Védett faj
A Vörös Könyvben szereplő faj
Pénzben kifejezett értéke: 50 000 Ft

Hasonló faj(ok):

A nagy rókaepe (*Nymphalis polychloros*). Az előbbi fajnál sötétebb megjelenésű, szélesebb a fekete szegélysávja. Legbiztosabb határozóbélyege az előlő szárnya csúcsában látható fehéres rész a szegélysáv és a fekete folt között. A szakkönyvekben található határozókulcsok alapján terepen nem lehet biztosan elkülöníteni a nagy rókaepétől (*Nymphalis polychloros*), mivel ezeket a határozóbélyegeket csak kifeszített „preparált” lepkéken lehet jól látni. Minden egyes esetben meg kell hálóval fogni a lepkét és meg kell határozni, különben csak félrevezető adatokhoz jutunk.

Fajleírása:

Szárnyának alapszíne élénk sárgászöld, a csúcstér feketéje és a mögötte álló nagy fekete folt között feltűnő, világos foltocska van, amelynek a belső része tiszta fehér, kifelé viszont sárgába megy át. A külső szegély feketéje igen széles, élesen határolt, a hátulsó szárny szőrzete élénk sárgászöld, a második és harmadik lábpár okkersárga. A szegélyek sárga foltcskái, és a hátulsó szárny kék félholdjai élénkek, nagyok.

Délnyugat-szibériai faunaelem, nemorális (ligeterdei) faj. A Palearktikum középső és keleti részén elterjedt, a Kárpát-medencében nyugati csúspontját éri el. Magyarországon telelő és átvonuló faj. Az 1970-es években megfigyelték más elterjedt és gyakori

Több megjelenítése

Képek

Természetfotó Imágó Pete Lárva Báb Tápnövény Élőhely Egyéb

Természetfotó



Imágó



EMN since 2004!



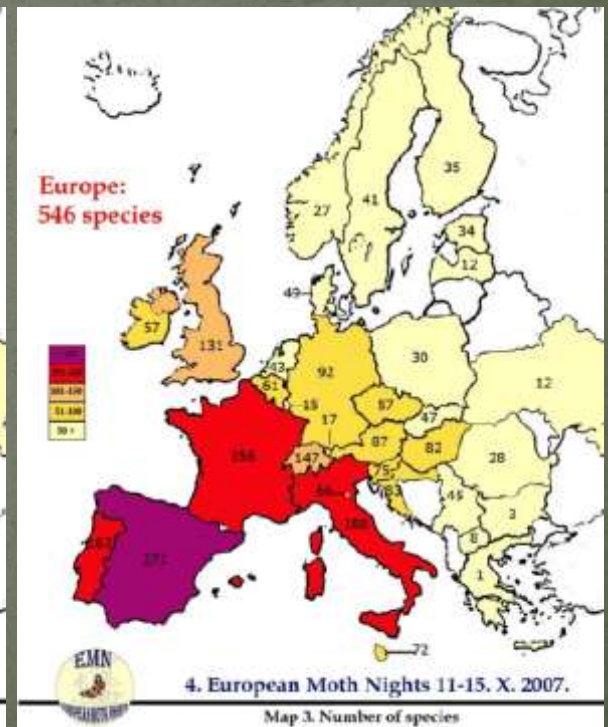
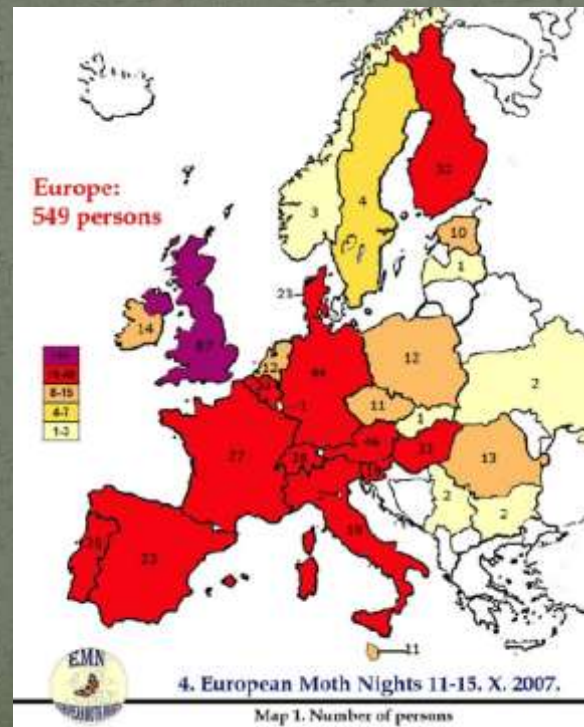
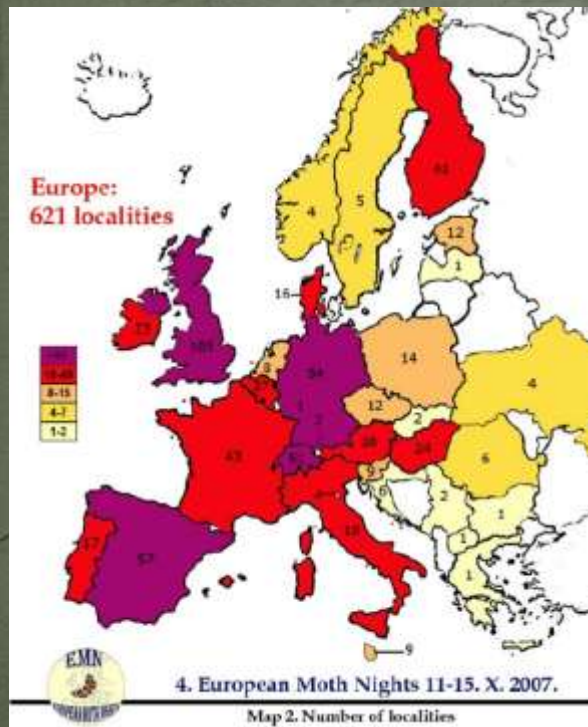
Joint project with:
Entomologische
Gesellschaft Luzern
(Schweiz) & Ladislaus
Rézbányai-Reser

- 5 day period every year -
snapshot of macro-moths
- Improving personal contacts
and community work
throughout Europe
- Species lists are collected &
validated & processed
- Results published in 7
languages, see:
<http://euromothnights.uw.hu/>



In the first 5 years:

- **1275** persons took part from 32 Countries 😊
- ever since **500+** lepidopterists and localities yearly
- Resource and background difficulties, several years of delay in data processing... 😞



Books Published or Sponsored:



2005



2012



2007



2010



2013



2013



2014

**Most of the chapters on
Lepidoptera species written
by our members in:**



Natura 2000 Species and Habitats in Hungary

ed. L. Haraszthy 2014, 955pp

Including all:

- 37 plant species
- 62 invertebrate species (22 Lepid.)
- 97 vertebrate species
- 46 habitat types to be found in Hungary.



tölgyesek (L4a); alföldi zárt kocsányos tölgyesek (L5); molyhos tölgyes bokorerdők (M1). A közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelyek közül a keményfás ligeterdők (91F0); a pannon molyhos tölgyesek (91H0); az erdőssztyepp-erdők (91H0) és a pannon cseres-tölgyesek (91M0) a tenyészőhelyei. Evente egy nemzedéke fejlődik ki (univoltin faj). Hazánkban elsődleges lárvális tápnövénye a magas kőris (*Fraxinus excelsior*), a magyar kőris (*F. angustifolia* ssp. *danubialis*), a virágos kőris (*F. ornus*) és a közönséges fagyal (*Ligustrum vulgare*). Az erdőszegélyeken nőténye kisebb-nagyobb csoportokban kb. 50–300 petét rak le az alsó lombkoronaszint csúcsi leveleire, fagyal esetében a tápnövény levelének fonáki részére. A mérsékelt napos, félárnyékos helyeken elhelyezett peték 10–12 nap elteltével kelnek ki. Az első vedlésű hernyók szövedékből ún. hernyófészket készítenek. Ebben társasan élnek és jobbára a fiatal leveleket fogyasztják. Miután a hernyófészkekben lévő leveleket lerágták és túl vannak az első vedlésen is, elhagyják azt, és annak környezetében táplálkoznak, de oda továbbra is vissza-visszatérnek. A harmadik lárvastádiumban levetik magukat a talajszintre, ahol szintén egy erős szövedék védelmében a nyári nyugalmi állapotot (aestiváció) töltik, de ekkor a már nem táplálkoznak, majd áttelelnek. Tavasszal a borostyánlevelű veronika (*Veronica hederifolia*) levelein azonban ismét táplálkozni kezdenek, majd május elejére bebábozódnak. Kb. kéthetes bábállapot után az imágók május közepétől június közepéig rajzanak erdei utak, tisztások és napsütötte nyiladékok mentén. A délelőtti órákban gyakran szivogatnak csoportosan nedves talajon vagy állati ürüléken. Őde, napsütötte erdei szegélyekben fő nektárforrásaik az ernyős- (Apiaceae) és fészekvirágzatú (Asteraceae) növények. A délutáni órákban viszont már többnyire a lombkoronaszintben repkednek. A hímek territorális viselkedésűek. Kiálló növények leveleire, csúcsi hajtásaira telepsznek le és onnan figyelik az arra vetődő fajtársaikat vagy más lepkefajokat.

Elterjedése Európában: Áréaja szinte az egész Palearktiszt mérsékelt övi területén keresztül húzódik, de nem éri el a Csendes-óceán partvidékét. A széles elterjedéssel rendelkező faj különösen a peremterületeken elszigetelt populációkat alkot, amelyek jórészt alfaji szinten is elkülönülnek. A Nyugat-Palearktiszban erősen regresszióban van, több országból (Belgium, Luxemburg) már kipusztult.

Elterjedése Magyarországon: A díszes tarkalepke középhegységeinkben, a Dunántúli-domságon, a nagy folyók (például Dráva, Duna) mentén, az Alföld peremterületein (Nyírség, Körösök vidéke) tenyészik. Hiányzik az Alföld és a Kisalföld erdőten területeiről. A pannon életföldrajzi régióban több alfajra tagolódik. Az Észak-Dunántúlon előforduló nevezéktani törzsalak (ssp. *maurina*) mellett a délnyugat-dunántúli ligeterdőkben a nyugat-balkáni *E. maurna idunides*, a Dunántúli-középhegységben a virágos kőrisre specializált *E. maurna ornivora*, az északkeleti országrészben pedig az *E. maurna parisiensis* alfaj él. A faj életmenetével és terjedési dinamikájával kapcsolatos újabb ismeretek ezt a rendszertani osztályozást részben megkérdőjelelik.

Állomány nagyság: Pontos hazai állomány nagysága nem ismert, de nagyszámú előfordulási helye alapján valószínűsíthető, hogy magyarországi populációja európai szempontból is jelentős. A 2008-ban 13 mintavételi helyen sáv menti számlálással végzett állománybecslés alapján az állomány nagyságokat három csoportba



A díszes tarkalepkek gyakran táplálkoznak állati ürüléken, vagy szivogatnak nedves talajon

© Kálmár Zoltán

sorolhatjuk: igen erős állományok (50–120 egyed/ha), közepes állományok (20–50 egyed/ha) és kis állományok (1–20 egyed/ha). A népes állományok mindegyike sík vidéki területeken tenyészik. Állománya nagyon ingadozó, egyik évről a másikra is sokszorosa vagy töredéke lehet az ugyanazon mintavételi területen élő előző évi népességnek. Az állományingadozásért külső (hőmérséklet, csapadék, paraziták, kezelések stb.) és belső tényezők (fejlődésment, genetikai háttér stb.) egyaránt felelősek lehetnek. Az állomány nagyság és az elsődleges lárvális tápnövény között is jó összefüggés mutatható ki. Azokon az élőhelyeken, ahol a hernyók magyar vagy magas kőriszt fogyasztanak, nagyságrendekkel nagyobb populációk tenyésznek, mint ott, ahol a hernyók fagyalon vagy virágos kőrisen élnek.

Veszélyeztető tényezők: A vadállomány túltartása, túlszaporodása, továbbá vadaskertek létesítése, ami nagy területeken az erdei aljnövényzet és a cserjeszint tönkretételét, végső soron tehát az élőhely átalakulását, valamint a lárvák táplálékforrásainak gyérülését vagy megsemmisülését idézi elő. A helytelen erdészeti beavatkozások, illetve az aljnövényzetet és a talaj épségét sértő egyéb eredetű károsodások következtében a biotópok természeti állapotának romlása, az őzönfajok – például zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*F. pennsylvanica*), kanadai (*Solidago canadensis*) és magas aranyvessző (*S. gigantea*) stb. – megjelenése.

Az élőhelyek talajvíz-szintjének természetes vagy mesterséges okok miatti csökkenése, illetőleg vízháztartásának jelentős mértékű megváltoztatása (például: lecsapolás, vízelvezető árkok, csatornák, tározók létesítésének eredményeként), és emiatt a faj számára különösen fontos Őde mikroklima megszűnése. A biotópoknak természetes tényezők (például szélsőséges időjárási események, aszály stb.) vagy emberi tevékenységek miatt bekövetkező kiszáradása az avarszinten lévő hernyók tömeges pusztulását okozhatja, csakúgy, mint az élőhelyen kialakuló tartósabb vízállások (például árvíz, belvíz). Diffúz felszíni vízszennyezés az erdők azon részein, melyeket csatornák vagy egyéb felszíni vízbázisok érintenek.

Villányi télibagoly

Polymixis rufocincta isolata RONKAY & UHERKOVICH, 1983



Védelmi kategória: IUCN besorolása –; hazánkban fokozottan védett, pénzben kifejezett értéke 100 000 Ft.

Leírás, bemutatás: Az elülső szárnyak hosszúsága: 18–22 mm. A jellegzetes bagolylepké-rajzolatot viselő lepke elülső szárnyainak színezete kékesszürke és fehéresszürke, a rajzlati elemek enyhén elmosódottak. A hátsó szárnyakon a világosbarna szín dominál. A hazai alfajt (ssp. *isolata*) az elülső szárnyakon a sárga és vöröses pikkelyek hiánya, valamint sötétebb hátsó szárnyai jól megkülönböztetik a nevezéktani törzsalaktól (ssp. *rufocincta*).

A hazai faunában két hozzá hasonló faj él, a sárgamintás tarkabagoly (*P. xanthomista*) és a kankalin-tarkabagoly (*P. polymita*). Mindkét faj kisebb termetű, és a mintázati elemek, valamint az eltérő színű pikkelyzet alapján könnyen elkülöníthetők. Rádásút kb. egy hónappal korábban is rajzanak, mint a villányi télibagoly. Az endemikus villányi télibagoly egyedüli előfordulási helye a Villányi-hegység, ahol a másik két hozzá hasonló faj még nem került elő (azoknak a hazai lelőhelyi adatai a középhegységből ismertek).



A villányi télibagoly csak a Szársomlyón tenyészik

A faj ökológiája: A Villányi-hegységben, a fokozottan védett Szársomlyó déli oldalának nyílt száraz sziklagyepében él, amely az ÁNER élőhelyi besorolása szerint mészkedvelő nyílt sziklagyep (G2). A Natura 2000 élőhelyek közül a mészkedvelő vagy bazofil varjúhájás gyepekben (6110), illetve a pannon sziklagyepekben (6190) fordul elő.

A hazai endemikus alfaj (ssp. *isolata*) életciklusáról és ökológiájáról nem rendelkezünk részletes ismeretekkel.

Az imágó, mint ahogy arra magyar neve (télibagoly) is utal, rendkívül későn rajzik. A késő őszi, kora téli (október–december) rajzási időszak jellemző rá. Az imágók rajzása egyes években már október közepén elkezdődik, november első felében válik domináns, szubdomináns fajjává a Szársomlyó nagylepkéfaunájában. Az évszakhoz képest enyhébb éjszakákon az imágók tömegesen repülnek. Kedvező időjárású években, amikor a tartós téli hideg vagy hótakaró csak későn érkezik meg, rajzása december közepéig is elhúzódhat.

A villányi télibagoly – mint a bagolylepkék zöme – éjszakai aktivitású faj, a szürkület beállta után kezd el rajzani, majd a rajzás intenzitása a sötétedéssel együtt nő. Eddigi megfigyelések szerint a rajzás kedvező hőmérsékletű (12–15 °C) éjszakákon nagyon intenzív, de ha a hőmérséklet 0 °C alá süllyed, akkor is találhatók még repülő példányok. Az állat jól repül, de a nyílt hegyoldalon az erős szél a rajzó példányokat szinte a gyepszintbe nyomja, nagyon erős szélben pedig csak a füves lejtőn és sziklákon „mászálnak”, de nem kapnak szárnya. Mind a mesterséges fény, főleg az UV sugarakban gazdag fényforrások, mind az ún. cukros csatlek erősen vonzzák az imágókat.

A villányi télibagoly fejlődésmenete és tápnövénye nem ismert. A hazánkban nem élő törzsalak (ssp. *rufocincta*) tápnövényei szegfű- (*Dianthus* spp.), hölgymál- (*Hieracium* spp.), habszegfű- (*Silene* spp.) és fodorakafajok (*Asplenium* spp.). Több kutató szerint a hernyó sokféle kétszikű növényt elfogyaszt (polifág). A késő őszi rajzából következik, hogy peteként tel át. A kis hernyók kora tavasszal a friss hajtásokat fogyasztják. Gyorsan fejlődnek, már május végén és június elején a földbe húzódnak, ahol fészket készítenek maguknak és ún. előbáb-állapotba kerülnek, majd később bebábozódnak.

A hernyók és a kifejlett egyedek feltehetően egy bizonyos gyeppállapothoz ragaszkodnak, amely átmenetet képez a zárt és a nyílt sziklagyep között. Erre utalnak a Szársomlyó déli oldalán végzett élve fogó hordozható fénycsapdás felmérések eredményei.

Elterjedése Európában: A faj nevezéktani törzsalakja (ssp. *rufocincta*) a Földközi-tenger környékén él. Állatföldrajzi besorolása szerint ponto-mediterrán faunaelem. Elterjedési területe Kis-Ázsia nyugati részétől a Kárpát-medence déli peremén keresztül az Alpok déli részéig húzódik. Áréja keleten egészen a Déli-Úralig nyúlik. A viszonylag széles elterjedési területtel rendelkező fajnak a peremterületeken izolált populációi találhatók. A nálunk élő endemikus alfaj (ssp. *isolata*) is egy ilyen elszigetelt szegélypopuláció képviselője (tudományos neve, *isolata* is erre utal).

A hazánkhoz legközelebbi ismert, de taxonómiailag még nem értékelt populációk előfordulási helyei: Torockó, Herkulesfürdő (Románia), Fruška Gora (Horvátország).

Elterjedése Magyarországon: A villányi télibagoly hazai populációja izolált peremhelyzetű, egyetlen ismert előfordulási helye a Villányi-hegységben a nagyharsányi Szársomlyó déli oldala. Bár történetek kíséreltek a faj kimutatására a hegység Csukma–Tenkes vonulatában és a csamótai Kis- és Nagy-hegyen is, de ezek eddig nem jártak sikerrel.



Field activities:

- Butterfly & Moth monitoring in protected areas, in cooperation with most of the National Parks of Hungary
- Studying the life-cycle of rare & poorly known species
- Exploring the fauna of Natura2000 areas
- Assessment of the Environmental Impact of larger Investments (Roads, Railways, Buildings, Ski-pistes (!)...) on Lepidoptera

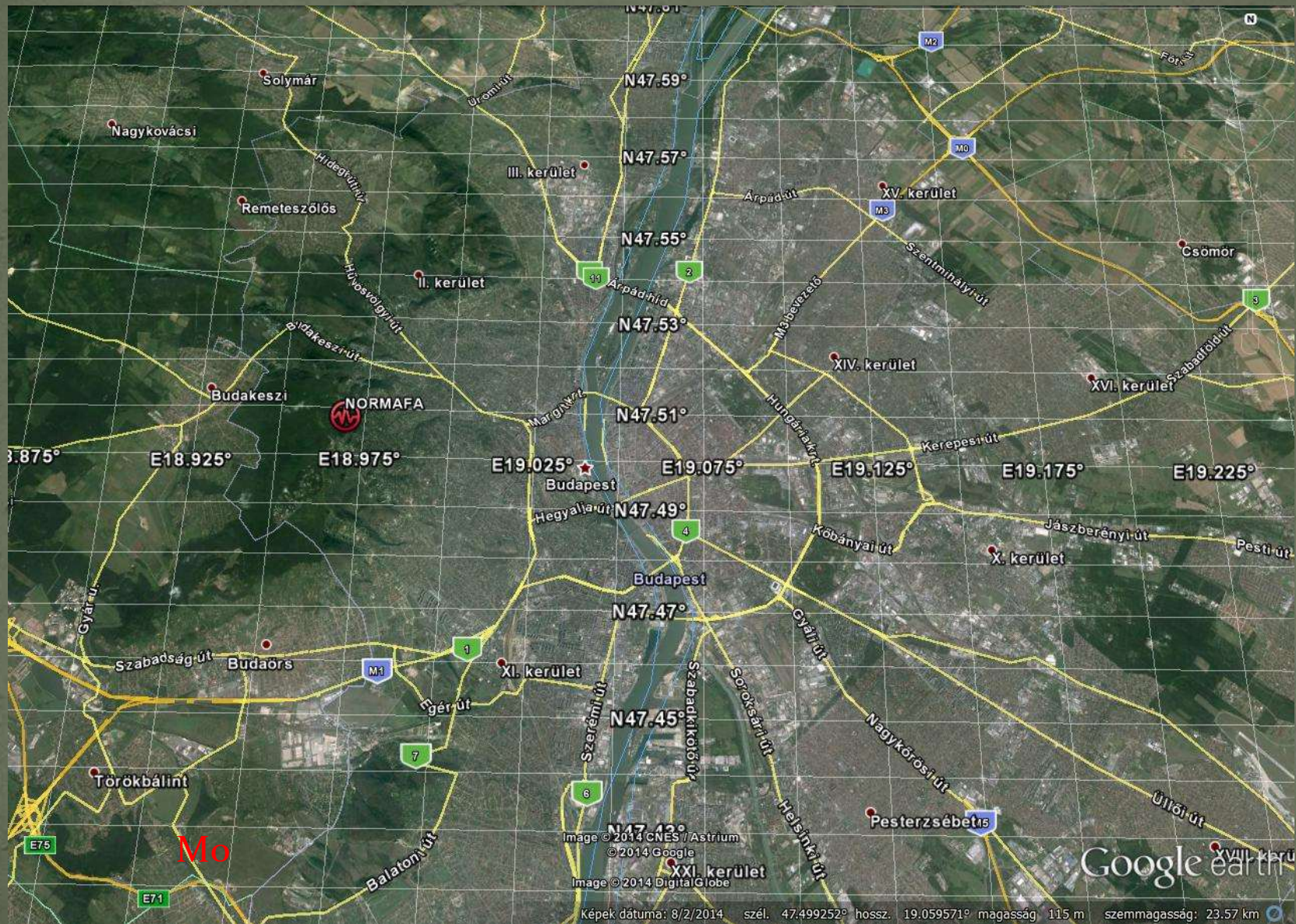


2013-14

presence-absence surveys at N2K Sites: Background work for Management Plans Data Deficient Species & Areas



The „Ski Complex” of Normafa - at 470m a.s.l.





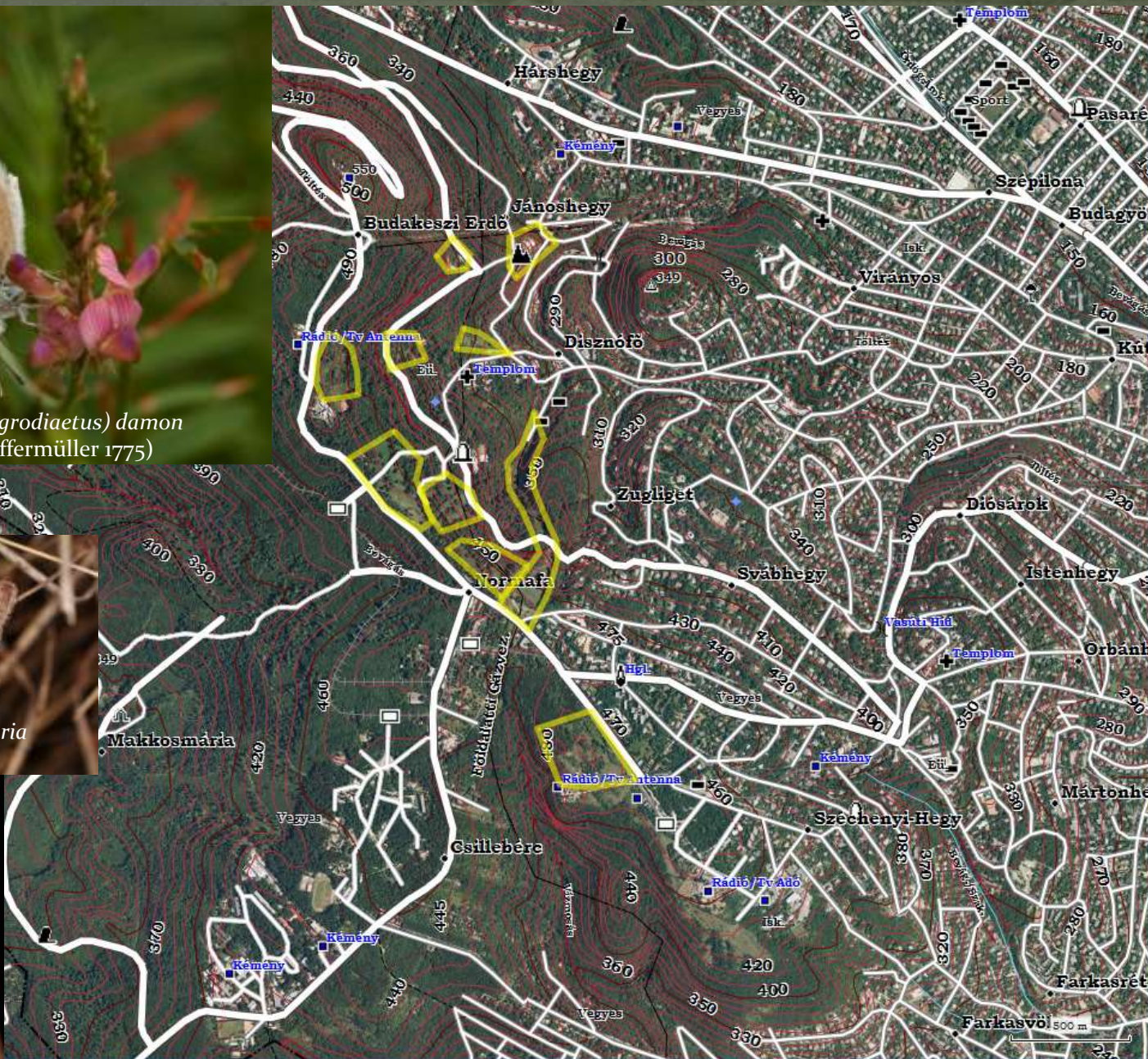
Polyommatus (Agrodiaetus) damon
(Denis & Schiffermüller 1775)



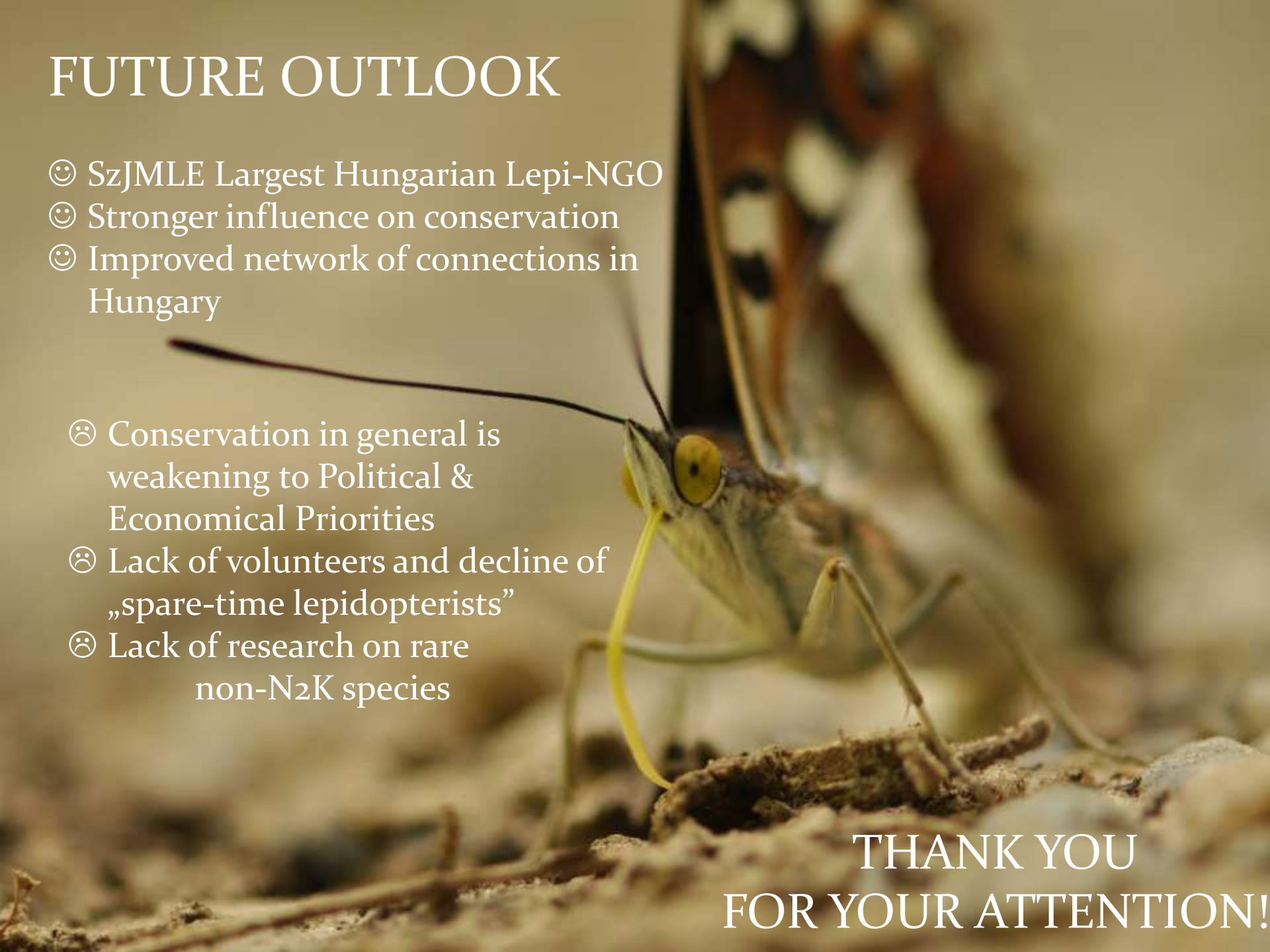
Lignyoptera fumidaria
(Hübner 1825)



Dioszeghyana schmidtii
(Diószegehy 1935)



FUTURE OUTLOOK

- 
- ☺ SzJMLE Largest Hungarian Lepi-NGO
 - ☺ Stronger influence on conservation
 - ☺ Improved network of connections in Hungary

 - ☹ Conservation in general is weakening to Political & Economical Priorities
 - ☹ Lack of volunteers and decline of „spare-time lepidopterists”
 - ☹ Lack of research on rare non-N2K species

THANK YOU
FOR YOUR ATTENTION!